

	تاریخ آزمون: ۱۴۰۴/۰۸/۱۸	رشته: ادبیات و علوم انسانی	مرحله ۱: آزمون میان نوبت اول: فلسفه (۲)
	مدت آزمون: ۱۰۰ دقیقه	پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه	نام و نام خانوادگی: .....
	تعداد صفحه: ۳	مرکز ارزشیابی خیلی سبز	منطبق بر رویکرد جدید امتحانات نهایی
ردیف	سؤالات (پاسخ برگ دارد).		
تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام یک غلط می باشد:			
۲	الف) مفهوم «انسان» به عنوان یک چیستی با مفهوم وجود مغایر نیست و رابطه ذاتی میان آن ها برقرار است. ب) در قضیه «دیوار خانه ما سفید است» محمول قضیه برای موضوع خود ضروری است. ج) دیوید هیوم اصل علیت را یک اصل تجربی می داند. د) توماس آکوئیناس همچون ابن سینا نظریه مغایرت وجود و ماهیت را پایه برهان های خود در خداشناسی قرار داد. ه) حالت ممکن الوجود مانند ترازویی است که دو کفه آن در حالت تعادل قرار دارند و هیچ کفه ای بر دیگری ترجیحی ندارد. و) با قبول این حقیقت که هر حادثه علتی دارد، به ارتباط میان هر شیء و منشأ آن پی می بریم. ز) این که یک باغبان بذر می کارد، آن را آبیاری می کند و از آن انتظار رشد دارد، نشان دهنده باور او به اصل سنخیت است. ح) برکه امتحانی که در مقابل شما است، «واجب الوجود بالغیر» است.		
جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید:			
۲	الف) در حمل «وجود» بر خداوند و تشکیل قضیه «خداوند موجود است» حمل از نوع ..... بوده که ..... دلیل است. ب) کودک با استفاده از کلمه «این» و «آن» نشان می دهد که از ..... اشیاء آگاه است. ج) از نظر ابن سینا، موجودات جهان واجب الوجود بالغیر هستند و لیکن بر حسب ذات خود ..... می باشند. د) مغایرت وجود و ماهیت، پایه برهان ..... ابن سینا در اثبات وجود خداست. ه) می توان ریشه دیدگاه های فیلسوفان مختلف درباره علیت را در نظرات آن ها در حوزه ..... جست و جو کرد. و) با توجه به اصل سنخیت برای این که بدانیم از هر علتی کدام معلول پدید می آید، باید از ..... کمک بگیریم. ز) مفاهیمی که اجزای تعریفی یک مفهوم هستند، ..... آن را تشکیل می دهند.		
گزینه مناسب را انتخاب کنید:			
۲	الف) کدام مورد از آثار مشترک در نظر گرفتن «عینیت وجود و ماهیت» و «جزئیت وجود بر ماهیت» است؟ ۱) هیچ چیزی به وجود نمی آید و از بین هم نمی رود. ۲) نمی توانیم وجه افتراق اشیاء را بازشناسی کنیم. ب) با توجه به بحث رابطه موجود با موضوعات مختلف، کدام گزینه صحیح است؟ ۱) رابطه امکانی در صدق و کذب اجتناب پذیر است. ۲) امکان تصور بیشمار مفهوم ممتنع الوجود، وجود ندارد. ج) در کدام قضیه محمول از اجزای ذاتی موضوع است؟ ۱) رادیوم فلز است. ۲) هوا سرد است. د) از طریق چه اصلی می توان برای نظم دقیق جهان، پشتوانه علمی قائل شد؟ ۱) سنخیت علت و معلول ۲) ضرورت علی و معلولی		

	مرحله ۱: آزمون میان نوبت اول: فلسفه (۲)	رشته: ادبیات و علوم انسانی	تاریخ آزمون: ۱۴۰۴/۰۸/۱۸								
	نام و نام خانوادگی:	پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه	مدت آزمون: ۱۰۰ دقیقه								
	منطبق بر رویکرد جدید امتحانات نهایی	مرکز ارزشیابی خیلی سبز	تعداد صفحه: ۳								
ردیف	سؤالات (پاسخ برگ دارد).										
نمره											
۴	مشخص کنید هر کدام از موارد ستون سمت چپ، با کدام عبارت از ستون سمت راست، ارتباط دارد؟ (یک مورد در ستون سمت چپ اضافی است).	<table><tr><td>الف) درک رابطه ضروری علت و معلول از طریق هم‌زمانی پدیده‌ها</td><td>۱- هیوم</td></tr><tr><td>ب) درک اصل علیت، به صورت فطری</td><td>۲- تجربه گرایان</td></tr><tr><td>ج) تداعی علیت ناشی از یک حالت روانی مبتنی بر توالی است.</td><td>۳- فلاسفه مسلمان</td></tr><tr><td></td><td>۴- دکارت</td></tr></table>		الف) درک رابطه ضروری علت و معلول از طریق هم‌زمانی پدیده‌ها	۱- هیوم	ب) درک اصل علیت، به صورت فطری	۲- تجربه گرایان	ج) تداعی علیت ناشی از یک حالت روانی مبتنی بر توالی است.	۳- فلاسفه مسلمان		۴- دکارت
الف) درک رابطه ضروری علت و معلول از طریق هم‌زمانی پدیده‌ها	۱- هیوم										
ب) درک اصل علیت، به صورت فطری	۲- تجربه گرایان										
ج) تداعی علیت ناشی از یک حالت روانی مبتنی بر توالی است.	۳- فلاسفه مسلمان										
	۴- دکارت										
۵	مشخص کنید، هر یک از عبارت‌های زیر، به کدام یک از اصول فلسفی داخل پرانتز اشاره دارد؟ (اصل علیت - اصل سنخیت - اصل وجوب علی و معلولی) الف) اگر تمامی شرایط پرتاب ماهواره، فراهم باشد، قطعاً پرتاب می‌شود. ب) با توجه به زاویه پرتاب ماهواره و میزان سرعت و شتاب آن، پیش‌بینی می‌شود که ماهواره با موفقیت در مدار زمین قرار گیرد. ج) میان وزن و سرعت حمل ماهواره، ارتباط و پیوستگی وجود دارد.	۱/۵									
۶	درک و دریافت فلسفی از متن به ترتیب هر یک از اعداد مشخص شده مرتبط با کدام یک از قدم‌های چهارگانه موجود برای شناخت تمایز میان دو مفهوم هستی و چیستی است؟ می‌دانیم موجوداتی که در خارج از ذهنمان می‌بینیم، ساخته و پرداخته ذهن ما نیستند. (۱) وجود و ماهیت این موجودات در عالم خارج قابل تفکیک از هم نیستند. (۲) هم‌چنین است که ما انسان‌ها برای اشاره به این موجودات، از اسم‌های اشاره مختلفی بهره می‌بریم. (۳)	۰/۷۵									
۷	رابطه «وجود» را با موضوعات زیر مشخص کنید. <table><tr><td>دیو</td><td>کهکشان راه</td><td>عدد بی‌نهایت</td></tr><tr><td>..... الف.....</td><td>..... ب.....</td><td>..... ج.....</td></tr></table>	دیو	کهکشان راه	عدد بی‌نهایت	..... الف.....	..... ب.....	..... ج.....	۱/۵			
دیو	کهکشان راه	عدد بی‌نهایت									
..... الف.....	..... ب.....	..... ج.....									
به سؤال‌های زیر پاسخ کوتاه دهید:											
۸	از دیدگاه فلاسفه مسلمان کشف علل امور طبیعی، از چه طریقی صورت می‌گیرد؟	۰/۵									
۹	این که ما از همان کودکی برای رفع گرسنگی سراغ غذا می‌رویم و موقع تشنگی سراغ آب می‌رویم، بیانگر چه حقیقتی است و کدام اصل فلسفی را در خاطر می‌آورد؟	۰/۵									
۱۰	وقتی به ذات و ماهیت اشیاء پیرامون خود نگاه می‌کنیم، میان این ماهیات و وجود چه رابطه‌ای می‌یابیم؟	۰/۵									
۱۱	به همه اشیائی که وجودشان به واسطه عاملی دیگر واجب شده است چه می‌گویند؟	۰/۵									
۱۲	پرسش از چه چیزی بازتاب رابطه علیت در ذهن یک انسان است؟	۰/۵									
به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.											
۱۳	چه تفاوتی بین دیدگاه «هیوم» با سایر تجربه‌گرایان در مورد منشأ درک رابطه علیت وجود دارد؟ توضیح دهید.	۱									

	مرحله ۱: آزمون میان نوبت اول: فلسفه (۲)	رشته: ادبیات و علوم انسانی	تاریخ آزمون: ۱۴۰۴/۰۸/۱۸
	نام و نام خانوادگی:	پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه	مدت آزمون: ۱۰۰ دقیقه
	منطبق بر رویکرد جدید امتحانات نهایی	مرکز ارزشیابی خیلی سبز	تعداد صفحه: ۳
ردیف	سؤالات (پاسخ بزرگ دارد).		
۱۴	از نظر فیلسوفان مسلمان ذهن انسان در اوایل شکل گیری خود، متوجه چه چیزی می شود؟ این اصل را توضیح دهید.		
۱۵	بیان دقیق و توجه خاص ابن سینا به بحث نسبت وجود و ماهیت چه تأثیری بر عقاید فلسفی در تفکر اسلامی داشت؟		
۱۶	منظور از این که می گوییم رابطه ماهیت «انسان» با «وجود» یک رابطه امکانی است، چیست؟		
۱۷	چرا رابطه علیت را یک نوع رابطه وجودی می دانند؟ توضیح دهید.		
۱۸	چرا حمل «وجود» بر هر «چیستی» از جمله «انسان» نیازمند دلیل است و این دلیل از چه طریقی به دست می آید؟		
	«موفق باشید»		
	جمع نمره		
	۲۰		

فلسفه (۲)

۱

تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام یک غلط می‌باشد: (۲ نمره)

- الف) مفهوم «انسان» به عنوان یک چیستی با مفهوم وجود مغایر نیست و رابطه ذاتی میان آن‌ها برقرار است.
 ب) در قضیه «دیوار خانه ما سفید است» محمول قضیه برای موضوع خود ضروری است.
 ج) دیوید هیوم اصل علیت را یک اصل تجربی می‌داند.
 د) توماس آکوئیناس همچون ابن‌سینا نظریه مغایرت وجود و ماهیت را پایه برهان‌های خود در خداشناسی قرار داد.
 هـ) حالت ممکن‌الوجود مانند ترازویی است که دو کفه آن در حالت تعادل قرار دارند و هیچ کفه‌ای بر دیگری ترجیحی ندارد.
 و) با قبول این حقیقت که هر حادثه علتی دارد، به ارتباط میان هر شیء و منشأ آن پی می‌بریم.
 ز) این که یک باغبان بذر می‌کارد، آن را آبیاری می‌کند و از آن انتظار رشد دارد، نشان‌دهنده باور او به اصل سنخیت است.
 ح) برگه امتحانی که در مقابل شما است، «واجب‌الوجود بالغیر» است.

راهنمای تصحیح

- الف) غلط (۰/۲۵) (درس ۱ - صفحه ۵)
 ب) غلط (۰/۲۵) (درس ۲ - صفحه ۹ و ۱۰)
 ج) غلط (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۱۶ و ۱۷)
 د) صحیح (۰/۲۵) (درس ۱ - صفحه ۶)
 هـ) صحیح (۰/۲۵) (درس ۲ - صفحه ۱۱)
 و) غلط (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۱۴)
 ز) غلط (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۲۰)
 ح) صحیح (۰/۲۵) (درس ۲ - صفحه ۱۲)
 ب)

درس‌Box

نسبت‌های سه‌گانه در قضایا از سه حالت خارج نیست یا به عبارت دیگر رابطه موضوع با محمول سه حالت دارد:	
ضرورت (وجوب)	(۱) محمول برای موضوع آن ضروری است. (۲) یعنی عقل به ضرورت آن حکم می‌کند و خلاف آن را نمی‌پذیرد. (۳) مثال: عدد چهار زوج است
امتناع (ممتنع)	(۱) برقراری ارتباط میان موضوع و محمول، غیرممکن است یعنی محال و ممتنع است. (۲) عقل از پذیرش محمول برای موضوع امتناع و خودداری می‌کند. (۳) مثال: عدد چهار فرد است
امکان (ممکن)	(۱) محمول برای موضوع ضروری نیست بلکه ممکن هست. (۲) موضوعات می‌توانند هم محمول‌ها را بپذیرند و هم نپذیرند. (۳) نسبت دادن محمول به موضوع برای عقل، حالت تساوی دارد. (۴) مثال: دیوار سفید است.

هـ)

رابطه وجود با موضوع:	
الف) نسبت وجود برای یک موضوع، به صورت عقلی و منطقی ضروری و واجب است.	۱- واجب‌الوجود
ب) به عبارت دیگر، رابطه موضوع با وجود یک رابطه وجوبی است.	
ج) مثال: خدا وجود دارد ← خداوند تنها مثال واجب‌الوجود است.	

۲- ممتنع الوجود	الف) نسبت وجہ ب) به عبارت د ج) = مثال سی	ی به ع با وجود رابطه امتناعی است. ارد، مربع پنج ضلعی وجود دارد.	و منطقی غیر ممکن و محال است.
۳- ممکن الوجود	الف) نسبت وجہ ب) رابطه موضوع با وجود، ج) = مثال دیر	ی به ه امکانی جود و عدم حالت تساوی دارد. سمان وجود دارد.	و منطقی است.

(و)

هر علتی	د می آورد.	خ
هر معلولی	ی به وجود می آید.	ی
مثال سن	شنایی می دهد.	شنایی
انسان ها به طور طبیعی و با عقل خود اصل سنخیت را قبول دارند و براساس اصل سنخیت رفتار می کنند.		
نتایج اصل سنخیت:	(۱) انسان بر سنخیت از هر چیزی انتظار آثار مت (۲) انسان براساس سنخیت ویژگی های هر شیء را می سد و به تفاوت ه با اشیاء دیگر پی می برد. (۳) دانشمندان با تکیه بر اصل سنخیت تح و کنند. (۴) اصل سنخیت پشتوانه عقلی نظم دقیق جهان است.	رد
ح	۱- واجب الوجود بالذات ← تنها واجب الوجود بالذ ۲- واجب الوجود بالغیر ← همه چیز به غیر از خدا بعد از موجود موجودات:	ت.
۲- ممکن الوجود ← همه موجودات به غیر از خداوند و آن هایی که ممتنع الوجود هستند.		

پاسخ خیلی تشریحی ✓ الف) مفهوم «انسان» به عنوان یک چیهستی م وجود مغایر ا ت و رابطه ذاتی میان آن ها برقرار نیست، پس حمل وجود بر انسان نیازمند دلیل است.
ب) در قضیه «دیوار ست» محمول قضیه برای موضوع خود امکانی است.
ج) هیوم علت را اد داند.
ز) این که ن بذر می کارد، و آن را آبیاری می کند و از آن انتظ ان دهنده و به اصل وجوب علی و معلولی است.

گاه سبت های سه ه بین قضا یا دچار اشتباه می شویم و یا نمی ا تشخیص دهند کرد و دهی ی دارند، اگر رابطه قضیه را تغییر د
بر عک یایی مکانی است، اگر فعل (رابطه) قضیه را تغییر دهیم، نسبت بین موضوع و محمول باز هم امکانی است و تغییر نخواهد کرد.

نکته

۲ جا

لمعات مناسب کامل کنید: (۲ نمره)

- الف) در حمل «وجود» بر خداوند و تشکیل قضیه «خداوند موجود است» حمل از نوع ..... بوده که ..... دلیل است.
- ب) کودک با استفاده از کلمه «این» و «آن» نشان می‌دهد که از ..... اشیاء آگاه است.
- ج) از نظر ابن‌سینا، موجودات جهان واجب‌الوجود بالغیر هستند و لیکن بر ..... ت خود می‌باشند.
- د) مغایرت وجود و ماهیت، پایهٔ برهان ..... ابن‌سینا در اثبات وجود خداست.
- هـ) می ..... دیدگاه ..... وفان مختلف دربارهٔ علیت را در نظرات آن‌ها در حوزه ..... جست و جو کرد.
- و) سختی برای این‌که بدانیم از هر علتی کدام معلول پدید می‌آید، باید از ..... کمک بگیریم.
- ز) زای تعریفی یک مفهوم هستند، ..... آن را تشکیل می‌دهند.

راهنمای تصحیح» الف

(۰/۲۵) - نیازمند (۰/۲۵) (درس ۱ - صفحه ۵)

ب) هستی / وجود (۰/۲۵) (درس ۱ - صفحه ۳)

ج) ممکن‌الوجود (۰/۲۵) (درس ۲ - صفحه ۱۱ و ۱۲)

د) وجود و امکان (۰/۲۵) (درس ۱ - صفحه ۵)

هـ) معرفت‌شناسی (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۱۷)

و) تجربه (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۱۹)

ز) ذاتیات (۰/۲۵) (درس ۱ - صفحه ۳)

کرنس Box الف

حمل‌هایی مانند انسان حیوان ناطق است»، «مثلث شکلی سه‌ضلعی است ، » که در آنها ذاتیات بر ذات حمل می‌شوند و یک حمل ضروری را حمل اولی ذاتی می‌گویند. ← مفهوم موضوع و محمول یکی است.	حمل اولی ذاتی:	انواع حمل
حمل‌هایی مانند «انسان نویسنده است ، «انسان موجود است» که اموری غیرذاتی بر ذات و ماهیت حمل می‌شوند یا رتی حمل غیرضروری را حمل شایع صناعی می‌گویند. ← مفهوم محمول غیر از مفهوم موضوع است.	حمل شایع صناعی:	

ز)

ماهیت و چیستی هر شیء، بیان ده ذاتیات آن شیء است.

- انسان هر چیز می‌کند، دو جنبه می‌یابد:
- هـ (۱) موجود بودن ← وجود، وجه مشترک موجودات
- (۲) چیستی داشتن ← ماهیت، وجه اختصاصی موجودات

گزینه مناسب را انتخاب کنید: (۲ نمره)

الف) کدام مورد از آثار مشترک در نظر گرفتن «عینیت وجود و ماهیت» و «جزئیت وجود بر ماهیت» است؟

۱) هیچ چیزی به وجود نمی آید و از بین هم نمی رود.

۲) نمی توانیم وجه افتراق اشیاء را بازشناسی کنیم

ب) با توجه به بحث ف، کدام گزینه صحیح است؟

۱) رابطه امکانی در جتناب پذیر است.

۲) امکان تصور بیشمار مفهوم ممتنع الوجود، وجود ندارد.

ج) در کدام قضیه محمول از اجزای ذاتی موضوع است؟

۱) رادیوم فلز است ۲) هوا سرد است.

د) از طریق چه اصلی می توان برای نظم دقیق جهان، پشتوانه علمی قائل شد؟

۱) سنخیت علت و معلول ۲) ضرورت علی و معلولی

راهنمای تصحیح

الف) گزینه «۱» (۵/۰) (درس ۱ - صفحه ۶)

ب) گزینه «۱» (۵/۰) (درس ۲ - صفحه ۷۹ تا ۱۱)

ج) گزینه «۱» (۵/۰) (درس ۲ - صفحه ۱۱)

د) گزینه «۱» (۵/۰) (درس ۳ - صفحه ۲۰)

درس Box د

معلول

سند

تعریف سنخیت: هر علتی، معلول را به وجود می آورد.

هر معلولی از عاود می آید.

مثال سنخیت: آتش باعث سوختن می شود.

انسان ها به طور طبیعی و با عقل خود اصل سنخیت را قبول دارند و براساس اصل سنخیت رفتار می کنند.

۱) انسان براساس اصل سنخیت از هر چیزی د.

۲) انسان براساس سنخیت ویژگی های هر شیء را می شناسد و به تفاوت های

اشیاء دیگر پی می برد. نتایج اصل سنخیت:

۳) دانشمند صل سنخیت تحقیقات علمی خود را پیگیری می کنند.

۴) اصل سنخیت، پشتوانه عقلی نظم دقیق جهان است.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

الف) اگر ماهیت و وجود عین دند و یا وجود جزئی از ماهیت بود سه تناقض مهم پیش می آمد:

۱. اول این که وجود هیات بی نیاز از دلیل می شد. مثلاً نیازی نبود که دلیل بیاورید که چرا دیو وجود دارد بلکه صرفاً چون دیو، دیو است پس موجود هم هست. در این وودی ممکن د نداشتیم.

۲. اگر عینیت یا جزئیت هستی با چیستی را در نظر بگیریم تصور هر ماهیتی برای نتیجه نه چیزی به وجود می آمد و نه چیزی از بین می رفت بلکه با این فرض هر چیزی همیشه بوده و همیشه خواهد بود بنابراین دیگر معنایی نداشت که بگوییم دیو وجود داشته است یا دیو وجود نداشته است.

۳. تناقض دیگر که در فرض عینیت وجود و ماهیت پیش می آید این می توانستیم تفاوت اشیا را از هم بازشناسی کنیم زیرا وجود همه چیز یک معنا داشت و ماهیت همه اشیا که همان وجود می بود.

مرحله ۱: آزمون میان نوبت اول | پایه دوازدهم ادبیات و علوم انسانی

ب) رابطه‌ی امکانی در صدق و کذب اجتناب‌پذیر است. به این معنی که آن قضیه حتماً کاذب یا حتماً صادق نیست.

ج) فلز بودن، جزء ویژگی‌های ذاتی رادیوم است.

د) از طریق اصل سنخیت علت و معلول می‌توان برای نظم دقیق جهان، پشتوانه علمی قائل شد.

مشخص کنید هر کدام از موارد ستون سمت چپ، با کدام عبارت از ستون سمت راست، ارتباط دارد؟ (۱/۵ نمره)

(یک مورد در ستون سمت چپ اضافی است.)

الف) درک رابطه ضروری علت و معلول از طریق هم‌زمانی پدیده‌ها	۱- هیوم
ب) درک اصل علیت، به صورت فطری	۲- تجربه‌گرایان
ج) تداعی علیت ناشی از یک حالت روانی مبتنی بر توالی است.	۳- فلاسفه مسلمان
	۴- دکارت

راهنمای تصحیح «الف) ۲: تجربه‌گرایان (۰/۵)

ب) ۴: دکارت (۰/۵)

ج) ۱: هیوم (۰/۵) (درس ۳ - صفحه ۱۵ تا ۱۹)

درس‌Box

فیلسوف	خلاصه نظریات در مورد اصل علیت	نتیجه دیدگاه
دکارت	۱- از طریق تجربه قابل درک نیست. ۲- از اصول اولیه و بدیهی است. ۳- از امور فطری است.	پذیرش علیت
هیوم	۱- عدم امکان درک اصل علیت از طریق عقل، و حس و تجربه ۲- علیت فقط ناشی از تداعی ذهنی است که یک امر روانی ناشی از توالی پدیده هاست.	انکار علیت
فلاسفه مسلمان (ابن‌سینا)	۱- علیت یک قاعده عقلی است. تجربی و مادرزادی هم نیست؛ چون ذهن در بدو تولد، نه دارای تصور اولیه از علیت است و نه تصدیق اولیه از علیت دارد. ۲- از تجربه به دست نمی‌آید. ۳- به دنبال هم آمدن دو حادثه به معنای «علیت» نیست. ۴- علیت یک امر واقعی است.	پذیرش علیت

ایران توننه
توشه‌ای برای موفقیت

۵

مشخص کنید، هر یک از عبارت‌های زیر، به کدام یک از اصول فلسفی داخل پرانتز اشاره دارد؟ (۵/نمره)

(الف) اصل علیت - اصل سنخیت - اصل وجوب علی و معلولی

(ب) اگر تمامی شرایط پرتاب ماهواره، فراهم باشد، قطعاً پرتاب می‌شود.

(ج) با توجه به زاویه پرتاب ماهواره و میزان سرعت و شتاب آن، پیش‌بینی می‌شود که ماهواره با موفقیت در مدار زمین قرار گیرد.

(د) میان وزن و سرعت حمل ماهواره، ارتباط و پیوستگی وجود دارد.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

(الف) اصل وجوب (ضرورت) علی و معلولی (۵/۰)

(ب) اصل سنخیت (۵/۰)

(ج) اصل علیت (۵/۰)

(درس ۳ - صفحه ۲۰)

به ترتیب هر یک از اعداد مشخص شده مرتبط با کدام یک از قدم‌های چهارگانه موجود برای شناخت تمایز میان دو مفهوم هستی و چیستی است؟
می‌دانیم موجوداتی که در خارج از ذهنمان می‌بینیم، ساخته و پرداخته ذهن ما نیستند. (۱) و وجود و ماهیت این موجودات در عالم خارج قابل تفکیک از هم نیستند. (۲) همچنین است که ما انسان‌ها برای اشاره به این موجودات، از اسم‌های اشاره مختلفی بهره می‌بریم. (۳)

راهنمای تصحیح « (۱) قدم اول (۰/۲۵)

(۲) قدم چهارم (۰/۲۵)

(۳) قدم دوم (۰/۲۵) (درس ۱ - صفحه ۵۲ تا ۵)

رابطه «وجود» را با موضوعات زیر مشخص کنید. (۱/۵ نمره)

دیو	کهکشان راه شیری	عدد بی‌نهایت
.... الف.....	.....ب....	..... ج.....

۷

راهنمای تصحیح

دیو	کهکشان راه شیری	عدد بی‌نهایت
الف) امکانی (۰/۵)	ب) امکانی (۰/۵)	ج) امتناعی (۰/۵)

(درس ۲ - صفحه ۹ و ۱۰)

نسبت‌های سه‌گانه در قضایا (مواد قضایا)

ضرورت = ضروری = واجب = وجوب = حتمی

امتناع = ممتنع = غیرممکن = محال

امکان = ممکن = احتمالی = حالت تساوی

نکته

درس Box

نسبت‌های سه‌گانه در قضایا از سه حالت خارج نیست یا به عبارت دیگر، رابطه موضوع با محمول سه حالت دارد:	
۱- ضرورت (وجوب)	۱) محمول برای موضوع آن ضروری است. ۲) یعنی عقل به ضرورت آن حکم می‌کند و خلاف آن را نمی‌پذیرد. ۳) مثال انسان، حیوان ناطق است.
۲- امتناع (ممتنع)	۱) برقراری ارتباط میان موضوع و محمول غیرممکن است یعنی محال و ممتنع است. ۲) عقل از پذیرش محمول برای موضوع امتناع و خودداری می‌کند. ۳) مثال مثلث، چهارضلعی است.
۳- امکان	۱) محمول برای موضوع ضروری نیست بلکه ممکن هستند. ۲) موضوعات می‌توانند هم محمول‌ها را بپذیرند و هم نپذیرند. ۳) نسبت دادن محمول به موضوع برای عقل حالت تساوی دارد. ۴) مثال زمین، کروی است.

ایران لرنش

توشه‌ای برای موفقیت

به سؤال‌های زیر پاسخ کوتاه دهید:

از دیدگاه فلاسفهٔ مسلمان کشف علل امور طبیعی، از چه طریقی صورت می‌گیرد؟ (۵/ نمره)

راهنمای تصحیح >> از طریق حس (۲۵/۰) و تجربه (۲۵/۰) (درس ۳ - صفحه ۱۷ و ۱۸)

۹

این‌که ما از همان کودکی برای رفع گرسنگی سراغ غذا می‌رویم و موقع تشنگی سراغ آب می‌رویم، بیانگر چه حقیقتی است و کدام اصل فلسفی را در خاطر می‌آورد؟ (۵/۰ نمره)

راهنمای صحیح « بیانگر واقعی بودن چیزهای اطراف ما است (۵/۰)، و توانایی شناخت اشیاء (۲۵/۰) (درس ۱ - صفحه ۲)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

ما از همان کودکی وقتی گرسنه و تشنه می‌شدیم، سراغ آب و غذا می‌رفتیم. وقتی غمگین می‌شدیم کنار یکی از عزیزان می‌رفتیم. این رفتارهای طبیعی بیانگر یک اصل فلسفی به نام «واقعیت مستقل از ذهن» یا «اصل واقعیت» است. این اصل مرز جدایی فلسفه با سفسطه است. در اطراف ما چیزهایی واقعی وجود دارد که برحسب نیاز از آن‌ها استفاده می‌کنیم. یعنی قبول داریم که در اطراف ما غذا و آب واقعاً هست. ← بنابراین ما می‌دانیم که اشیاء و موجوداتی پیرامون ما وجود دارند و ما می‌توانیم به آن‌ها علم پیدا کنیم.

وقتی به ذات و ماهیت اشیاء پیرامون خود نگاه می‌کنیم، میان این ماهیات و وجود چه رابطه‌ای می‌یابیم؟ (۵/۰ نمره)

۱۰

راهنمای تصحیح >> رابطه امکانی (۵/۰) (درس ۲ - صفحه ۱۰)

به همهٔ اشیائی که وجودشان به واسطهٔ عاملی دیگر واجب شده است چه می‌گویند؟ (۵/۰ نمره)

۱۱

راهنمای تصحیح « واجب‌الوجود بالغیر (۵/۰) (درس ۲ - صفحه ۱۲)

در حال حاضر، همه اشیائی که موجود هستند، به وسیله علت دیگری غیر از خودشان واجب‌الوجود شده‌اند، به همین دلیل به آن‌ها «واجب‌الوجود بالغیر» می‌گویند.
تمام چیزهایی که اکنون موجود هستند به غیر از خداوند، «واجب‌الوجود بالغیر» هستند اما قبل از به وجود آمدن «ممکن‌الوجود» بوده‌اند.

انسان قبل از موجود شدن ← ممکن‌الوجود / انسان بعد از موجود شدن ← واجب‌الوجود بالغیر

۱۲

پرسش از چه چیزی بازتاب رابطه علیت در ذهن یک انسان است؟ (۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح « سؤال از چرایی (۵/۰) (درس ۳ - صفحه ۱۴)

کلمه «چرا» بازتابی از درک رابطه علیت در ذهن انسان است.
وقتی یک انسان می‌گوید «چرا» به دنبال یافتن «علت یک پدیده و یک حادثه» است.
چرا یعنی «به چه علت؟»، «علت این حادثه چیست؟»

به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.

۱۳

چه تفاوتی بین دیدگاه «هیوم» با سایر تجربه‌گرایان در مورد منشأ درک رابطه علیت وجود دارد؟ توضیح دهید. (۱ نمره)

«راهنمای تصحیح» هیوم برخلاف سایر تجربه‌گرایان که معتقدند درک رابطه علیت از طریق حس و تجربه ممکن است (۵/۰) می‌گوید

که رابطه ضروری میان علت و معلول یک موضوع حسی نیست و آن را نمی‌توان از طریق مشاهده حسی و تجربه

به دست آورد. (۵/۰) (درس ۳ - صفحه ۱۶)

درس‌Box

فیلسوف	دیدگاه درباره علیت	وجه اشتراک تجربه‌گرایان و هیوم	وجه تفاوت تجربه‌گرایان و هیوم
تجربه‌گرایان	درک علیت از طریق حس و تجربه است.	هر دو می‌خواهند از طریق تجربه علیت را درک کنند و به شناخت اشیاء، امور و پدیده‌ها بپردازند؛ یعنی ابزار شناخت معتبر از دیدگاه هر دو تجربه و حس است.	تجربه‌گرایان معتقدند، حواس انسان توالی و تکرار پدیده‌ها را درک می‌کند و رابطه علیت را بنا می‌نهد. اما نزد هیوم، تجربه و حس فقط می‌تواند دو پدیده‌ای را که با هم تکرار می‌شوند، درک کند نه اصل علیت یا ارتباط علت و معلول را. هیوم علیت را یک امر قراردادی و ناشی از تداعی ذهنی و امری روانی می‌داند.

ایران تونل
توشه‌ای برای موفقیت

از نظر فیلسوفان مسلمان ذهن انسان در اوایل شکل گیری خود متوجه چه چیزی می شود؟ این اصل را توضیح

دهید. (۱/۲۵ نمره)

راهنمای تصحیح

همین که ذهن انسان شکل گرفت متوجه می شود که وجود یک چیز با عدم آن جمع نمی شود؛ (۰/۲۵) یعنی درمی یابد که یک چیز نمی تواند هم موجود باشد و هم موجود نباشد یا هست یا نیست. (۰/۲۵) هم چنین درمی یابد که یک چیز نمی تواند هم خودش باشد، و هم غیر خودش؛ مثلاً نمی شود مثلث، هم مثلث باشد و هم غیر مثلث (۰/۲۵). منطق دانان و فیلسوفان، این قاعده را «اصل امتناع اجتماع نقیضین» نامیده اند. انسان براساس این اصل درمی یابد که پدیده ها خود به خود به وجود نمی آیند؛ (۰/۲۵) زیرا این که چیزی خودش به خودش وجود بدهد، به معنای آن است که چیزی که نیست، قبلاً باشد تا بتواند خودش را به وجود بیاورد این همان اجتماع نقیضین است که محال بودن آن بدیهی است. (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۱۷)

ایران تونل
توشه ای برای موفقیت

بیان دقیق و توجه خاص ابن‌سینا به بحث نسبت وجود و ماهیت چه تأثیری بر عقاید فلسفی در تفکر اسلامی

داشت؟ (انمره)

راهنمای تصحیح

به علت توجه خاص ابن‌سینا، این بحث با عنوان «مغایرت وجود و ماهیت» (۴/۲۵) و یا عنوان‌هایی مشابه، مقدمه طرح مباحث جدیدی قرار گرفت؛ به گونه‌ای که گفته‌اند «فرق بین ماهیت و وجود بی‌تردید یکی از اساسی‌ترین آرا و عقاید فلسفی در تفکر اسلامی است.» (۴/۵) این نظر، پایه‌ی یکی از برهان‌های ابن‌سینا در اثبات وجود خدا به نام برهان «وجوب و امکان» نیز قرار گرفت. (۴/۲۵) (درس ۱ - صفحه ۶)

منظور از این که می‌گوییم رابطه ماهیت «انسان» با «وجود» یک رابطه امکانی است، چیست؟ (۱ نمره)

راهنمای تصحیح

منظور این است که انسان می‌تواند باشد و می‌تواند نباشد. (۰/۲۵) ذات وی به گونه‌ای نیست که حتماً باشد و هم‌چنین ذات وی به گونه‌ای نیست که حتماً نباشد. (۰/۲۵) با بودن علت «وجود» برای انسان ضروری می‌شود (۰/۲۵) و انسان واجب‌الوجود می‌گردد و موجود می‌شود. (۰/۲۵) (درس ۲ - صفحه ۱۱)

راهنمای تصحیح

علت، چیزی است که به چیزی دیگر وجود می‌دهد و آن چیز را به وجود می‌آورد. یعنی تا علت نباشد، آن چیز هم پدید نمی‌آید. (۰/۲۵) معلول نیز چیزی است که وجودش را از چیزی دیگر - که همان علت است - می‌گیرد، یعنی در وجود خود نیازمند به دیگری است. (۰/۲۵) رابطه وجودبخشی میان علت و معلول را رابطه علتیت می‌گویند (۰/۲۵) پس رابطه علتیت، رابطه‌ای وجودی است که در آن یک طرف به طرف دیگر وجود می‌دهد. (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۱۴)

چرا حمل «وجود» بر هر «چیستی» از جمله «انسان» نیازمند دلیل است و این دلیل از چه طریقی به دست می‌آید؟ (۱ نمره)

راهنمای تصحیح

در عبارت «انسان موجود است» مفهوم «وجود» از مفهوم «انسان» جداست و جزء تعریف آن قرار نمی‌گیرد. (۲/۲۵)
بنابراین، میان «انسان» به عنوان یک «چیستی» و «وجود» رابطه ذاتی برقرار نیست (۲/۲۵)؛ به همین سبب، انسان می‌تواند موجود باشد و می‌تواند موجود نباشد بنابراین حمل «وجود» بر هر «چیستی» از جمله «انسان» نیازمند دلیل است (۲/۲۵) حال این دلیل ممکن است از طریق حس و تجربه به دست آید یا از طریق عقل محض (۲/۲۵) (درس ۱ - صفحه ۵)

